

25. évf. 2. sz. 1978. február

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

A NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI INFORMÁCIÓS KÖZPONT 3. KOORDINÁCIÓS ÉRTEKEZLETE

Novák Lászlóné – Viszocsekné Péteri Éva

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

A Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer (NTMIR) speciális és ágazati alrendszerei közötti együttműködés kialakítása és elmélyítése céljából a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ (NTMIK) 1975-től kezdődően évente koordinációs értekezletet tart az alrendszerek vezető szerveinek és kijelölt nemzeti szerveinek képviselőivel. A speciális és ágazati alrendszerek képviselői beszámolnak alrendszerük kialakítása, működtetése, fejlesztése és automatizálása során szerzett tapasztalataikról. Az NTMIK vezető munkatársai a nemzetközi központban folyó jelentősebb munkákról adnak tájékoztatást.

A múlt évi értekezletre 1977. november 15–16-án került sor Moszkvában, a KGST székház kongresszusi termében. Az értekezlet szervezésében a KGST Titkárság Tudományos Műszaki Együttműködési Osztálya is részt vett.

A tanácskozást L. N. Szumarokov, az NTMIK igazgatója nyitotta meg, majd R. Görbing, a KGST titkárhelyettese üdvözölte a konferenciát. Hangsúlyozta, hogy napjainkban az NTMIR-nek fontos feladatává vált a KGST hosszútávú együttműködési célprogramjainak információellátása.

Ezután E. Zsicki, a KGST Titkárság Tudományos Műszaki Együttműködési Osztály munkatársának előadása következett a hosszútávú együttműködési célprogramok kidolgozása és információellátása, valamint a KGST szervek határozatai az információ területén témakörben.

A hosszútávú együttműködési célprogramokat a KGST XXIX. budapesti ülészakán határozták meg. Az első ilyen célprogram az *energetika* területére vonatkozott. A XXX. ülészak jövöhagyta az e területen végzett

munkát és felvette a *szállítási és vegyipari célprogram* kidolgozását. A XXXI. ülészak kiemelte a tudományos eredmények felhasználásának fokozását, elsősorban az energetika területén.

A hosszútávú együttműködési célprogramok információellátása új feladatok elé állítja az NTMIR-t, ahol megkezdődött a komplex információs bázisok létrehozása. Meg kell azonban jegyezni, hogy minden egyes hosszútávú együttműködési célprogram információellátását a tematikának megfelelően más-más módszer alapján kell kidolgozni.

Az energetikai hosszútávú együttműködési célprogramokat több *Nemzetközi Ágazati Tudományos és Műszaki Információs Rendszer (NÁTMIR)* látja el információval, érdemes ezek munkáját összefogni, koordinálni, felhasználni a működő rendszerek produktumait. Ugyancsak célszerű a célprogramok információellátásához a *Nemzetközi Specializált Információs Rendszereknek (NSIR)* és a NÁTMIR-eknek, vagy a célprogramba egyesített NÁTMIR-eknek közös kiadványokat előállítani.

A XXXI. ülészak a TMEB jelentése alapján javasolta a mágnesszalagos információcsere fokozását, új alrendszerek létrehozását, kérte a *Meghatalmazott Képviselők Bizottságát (MKB)*, hogy vegye figyelembe a XXXI. ülészak határozatait. Követendő példaképpen említette a Magyarországon létrehozott NTMIR Magyar Tanácsot.

Az NTMIR fő feladata továbbra is a felhasználók információellátása valamennyi szinten.

C. I. Dzjados, az NTMIK igazgatóhelyettese az MKB fő feladatairól, az MKB 13. és 14. ülészakán tárgyalt főbb napirendi pontokról, valamint a 15. ülésen napirendre kerülő témákról szolt.

Az MKB feladatai közül az előadó a következőket emelte ki:

a tudományos kutatómunkák irányítása;

az NSIR-ek működésének irányítása, fejlesztése (itt jegyezte meg, hogy a NÁTMIR-eket a KGST Állandó Bizottságai irányítják, az MKB csak figyelemmel kíséri, egyezteteti a jóváhagyandó dokumentumokat);

módszertani munka terén a normatív-műszaki dokumentumok elfogadása, a szabványosítási munka jóváhagyása stb.

Az MKB 13. ülése (Moszkva, 1976. december 13–15.) többek között

megvizsgálta a Nemzetközi Speciális Információs Rendszerek és Nemzetközi Ágazati Tudományos és Műszaki Információs Rendszerek közötti információ-áramlás megszervezésének alapelvei c. dokumentumot, javasolta annak továbbfejlesztését az elhangzott észrevételek alapján;

jóváhagyta az új tudományágaknak és műszaki ágazatoknak a Publikált Dokumentumok NSIR tematikájába történő besorolását, valamint az ágazatok mágnesszalagos információval történő ellátásának ütemtervét.

Az MKB 14. ülése (Sopot, 1977. május 11-13.) többek között

elhatározta, hogy a fő figyelmet és erőket az NTMIR fejlesztésével kapcsolatos, az NTMIK és az NSIR-ek munkaterveiben szereplő feladatok megoldására összpontosítják. Az 1–26. probléma Egységes Koordinációs Tervében szereplő egyéb közösen végrehajtandó feladatokat szükség esetén kétoldalú együttműködés keretében kell folytatni;

jóváhagyta a nem-NTMIK tagországok adatbázisainak az NTMIR-ben történő felhasználására vonatkozó javaslatokat, megbízta az NTMIK igazgatóját, hogy a 16. ülésre készítsen javaslatokat, hogy milyen külföldi adatbázisokat lehetne 1978-ban kísérletileg felhasználni, ill. szervezze meg a külföldi adatbázisok beszerzését és kísérleti felhasználását;

tudomásul vette Az NTMIR-ben működő kijelölt nemzeti szerv típus-alapszabályzata tervezetét, és megbízta az NTMIK igazgatóját, hogy a javaslatokat és észrevételeket figyelembe véve terjessze a 15. ülés elé;

az NSIR-ek rendezvénytervezete kapcsán célszerűnek tartotta, hogy a munkacsoportok értekezleteit a rendszertanácsok ülésével egyidőben tartsák.

Az MKB 15. ülése (Moszkva, 1977. december) előző napirendjéből az előadó kiemelte

a Tudományos Kutatások NSIR működése hatékonyságának fokozásával kapcsolatos javaslatok megvitatását;

az NTMIR-ben működő kijelölt nemzeti szerv típus-alapszabályzata c. dokumentum megvitatását;

a mikrofilmekre, a cirill betűk transliterációjára, a mágnesszalag formátumra vonatkozó normatív-műszaki dokumentumok megvitatását.

C. I. Dzjados igazgatóhelyettes másik előadásában az NTMIK fő tevékenységi irányainak rövid jellemzésével foglalkozott.

Előadása tulajdonképpen Az NTMIK fő működési irányai c. kiadvány tartalmának rövid ismertetése volt.

Az NTMIK működésének 4 fő iránya a következő:

I. A KGST információellátása;

II. Tájékoztató szolgáltatás és információfeldolgozás;

III. Az információs rendszerek módszertana;

IV. Információs technológia és alkalmazott programok.

A 4 fő tevékenységi irány szemléltetésére mátrix-szerű elrendezést alkalmaztak: az I. és II. irány függőleges, a III. és IV. vízszintes. Ebből következik, hogy a függőleges irányok a felhasználóra orientáltak, míg a vízszintesek az NTMIK és az NTMIR fejlesztésére.

	I.	II.
III.		
IV.		

Az oszlopok és sorok kereszteződésében olyan funkciók vannak, amelyek az egyes irányok együttműködéséből következnek.

I. A KGST információellátása

Az I. irányban folyó munkák célja az NTMIR létrehozása a KGST Komplex Program megvalósítására. Ezek:

komplex információs bázisok létrehozása a hosszútávú együttműködési célprogramok ellátására; információs rendszerek létrehozása a KGST-n belüli tudományos-műszaki együttműködés értékelésére [SZINTESZ (Szisztema informacionnogo obszluzsivanija po voproszama naučno-tehnicszeszkogo szotrudnicsesztva = Tudományos-Műszaki Együttműködés Információs Szolgáltató Rendszer) tervezet];

az NTMIK ágazati és speciális alrendszerei fejlesztésének koordinálása;

az NTMIR ágazati és speciális alrendszerei közötti együttműködés szervezése;

a KGST koordinációs központok információs tevékenysége fejlesztésének elősegítése.

A munkák eredménye:

a KGST szervezetek információs igényének elemzése; a komplex információs bázisokba kerülő források megvételére, feldolgozási és felhasználási módszereire vonatkozó javaslatok;

speciális kiadványok előkészítésének szervezése a tudományos-műszaki együttműködés és a hosszútávú együttműködési célprogramok témakörében;

tájékoztató állomány szervezése a hosszútávú együttműködési célprogramokhoz a komplex információs bázisok működtetése alapján és az információ „átcsomagolása”;

az NTMIR-ek és NÁTMIR-ek folyamatos és távlati fejlesztésére vonatkozó elemzések és javaslatok.

II. Tájékoztató szolgáltatás és információfeldolgozás

A II. irányban folyó munkák célja az NTMIK-be érkező információs bázisok és források létrehozása és működtetése:

a KGST információs bázisainak létrehozása;

az NTMIK információs bázisainak működtetése az NTMIR szervek információellátására (kiadványok, kéziratok, mágnesszalagok, kérdések előállítása és feldolgozása);

információs kiadványok előállítása (hagyományos és korszerű formában).

A munkák eredménye: az NTMIK felhasználóinak nyújtott információs szolgáltatások.

III. Az információs rendszerek módszertana

A III. irányban folyó munkák célja az NTMIR tudományos-módszertani alapjainak létrehozása:

rendszerelemzés, a tapasztalatok általánosítása, a NÁTMIR-ek és NSIR-ek elméleti alapjainak kidolgozása; az NTMIR szervezeti, normatív és jogi alapjainak fejlesztése;

az 1–26. problémában folyó munkák szervezésének javítása, koordinálása.

A munkák eredménye:

különböző NTMIK anyagok tervezete (szabványok, normatív-műszaki előírások, finanszírozási rend stb.); prognózisok, az NTMIR és részei távlati fejlesztési tervei;

az NTMIR alrendszerek szervezési és működési sémái típus normatív szabályzatai;

az NTMIR alrendszerei közötti munkamegosztásra, az NSIR-ek és NÁTMIR-ek közötti együttműködésre vonatkozó javaslatok;

az NTMIR alrendszerek és más információs rendszerek (pl. UNISIST) közötti együttműködés szervezésére vonatkozó javaslatok.

IV. Információs technológia és alkalmazott programok

A IV. irányban folyó munkák biztosítják az NTMIK-ben az információs technológia terén a korszerű szint elérését, elősegítik a korszerű információs technológia bevezetését az NTMIR-be.

A munkák célja:

automatizált információs rendszerek bevezetése az NTMIK-ben ESzR számítógépek, fényzedő automaták, optikai olvasók stb. felhasználásával; elsősorban a Tudományos Kutatások NSIR kiadói tevékenységének és a külső mágnesszalagos adatbázisok feldolgozásának automatizálása;

módszertani segítségnyújtás az érdekelt nemzeti szervezeteknek az ESzR gépekre alapozott információs technológia elsajátításában (programrendszerek és dokumentációk átadása, közös kutatómunkák folytatása);

kísérleti tervek (pilot project) kidolgozása és koordinálása az NTMIK-nek mint automatizált információs központnak a továbbfejlesztésére (interaktív keresést biztosító programok, nem lyukasztott hordozóról való beviteli készülék stb. beszerzése és megismerése);

az információs produktumok világpiacának tanulmányozása, a mágnesszalagos kiadványok kísérleti feldolgozása.

A munkák eredménye:

a Tudományos Kutatások NSIR kiadói tevékenységének és tájékoztató szolgáltatásainak automatizálása;

külső információs bázisok automatizált feldolgozása, az információ „átcsomagolása” a hosszútávú együttműködési célprogramok ellátására;

programrendszerek és dokumentáció átadása az érdekelt szervezeteknek, a személyzet képzése;

az érdekelt szervezetekkel közösen kutatómunkák végzése ESzR gépek felhasználásával;

távlati információs technológia elsajátítása fejlesztésének egyik gyakorlati útja a szerződések keretében folyó munka. Jelenleg 3 ilyen kétoldalú szerződés van érvényben.

Előadása végén Dzjados igazgatóhelyettes felvetett néhány problémát, mint

az NTMIK-ben káderproblémák vannak, nincsenek kihasználva a gyakorlati képzés és az időleges munka lehetőségei;

az NTMIK-ben szerzett tapasztalatokat hazatérve nem használják fel kellőképpen.

Sz. N. Florencev, az NTMIK osztályvezetője az információs technológiáról és az alkalmazói programokról tartott előadást.

Az információs technológia és az alkalmazói programcsomagok területén 1976–1977-ben a munka a következő irányokban folyt:

a) alkalmazói programok kidolgozásának koordinálása az NTMIR-ben számítógéppel megoldandó információ feladatokhoz;

b) automatizált információ rendszerek (AIR) kidolgozása és bevezetése;

c) komplex információ bázisok létrehozási és felhasználási lehetőségeinek tanulmányozása a hosszútávú együttműködési célprogramok tematikájában, elsősorban az energetika és a gépgyártás területén;

d) a DOS/ESz operációs rendszer software-eszközeinek kibővítése;

e) tudományos és műszaki segítségnyújtás az NTMIK-tagországok szervezeteinek kétoldalú szerződés alapján.

a) Alkalmazói programok kidolgozásának koordinálása

Az előadó beszámolt az *alkalmazói programcsomag* Szakértői Tanács 1976. decemberi üléséről, amelyen az ARDIS/DOS és az USS/DOS programcsomagok nemzetközi approbációjának eredményeit elemezték.

A Szakértői Tanács 1977. évi ülése megvitatja a programcsomagok technológiai kipróbálásához szükséges módszertan tervezetét, megtárgyalja az NTMIK-ben az AIDOS programcsomag felhasználásáról szerzett tapasztalatokat. Az előadó megjegyezte, hogy a Szakértői Tanácstól konkrét munkát várnak.

b) Automatizált információ rendszerek kidolgozása és bevezetése

Az előadó elmondta, hogy *automatizált információ rendszert* dolgoztak ki a Tudományos Kutatások NSIR számára és a tudományos-műszaki együttműködés ellátása számára (SZINTESZ tervezet).

A *Tudományos Kutatások NSIR* működtetése és fejlesztése a következő szakaszokban történik:

hagyományos üzemmód;

az NTMIK AIR-1 kidolgozása, működtetése és továbbfejlesztése;

információcseré szervezése géppel olvasható formában, információ állományok létrehozása mágnesszalagon az ágazati tudományos-műszaki információ rendszerek ellátására.

Az NTMIK AIR-1 rendeltetése az NTMIK-ben, mint a Tudományos Kutatások NSIR bázisszervében, a technológiai folyamatok automatizálása.

A rendszerbe a nyílt befejezett kutatómunkák, megvédett disszertációk, szemlék, prognózisok, tudományos-műszaki rendezvények és az alkalmazói programok dokumentációjáról szóló információ kerül. A bevitt dokumentumok tematikája átfogja a tudomány és technika

valamennyi területét, amelyet a Rendszer rubrikátora meghatároz. A dokumentumok teljes szövege a kijelölt nemzeti szerveknél található.

Az NTMIK AIR-1 a következő *információs szolgáltatásokat* nyújtja:

információs kiadványok előállítása és terjesztése;

szelektív információterjesztés;

másolatkészítés az elsődleges dokumentumokról;

retrospektív információkeresés kollektív felhasználók számára;

információs állományok előállítása mágnesszalagon.

Az NTMIK AIR-1 információkereső nyelve a Tudományos Kutatások NSIR rubrikátora és teaurusza, aminek helyébe, elfogadása után az NTMIR rubrikátora kerül; a teaurusz az NTMIR makroteaurusza lesz.

Az információfeldolgozás ESz-1040 számítógép alkalmazására és az AIDOS/DOS/ESz kibővített változatra épül.

Az NTMIK AIR-1 kidolgozása és fejlesztése software téren *Robotron kombináttal*, a rendszer működtetése terén a *GPNTB (Goszudarsztvennaja publicsnaja naučno-tehnicseskaja biblioteka = Szovjetunió Állami Műszaki Tudományos Nyilvános Könyvtára)* információ számítóközpontjával együttműködésben folyik.

Az NTMIK AIR-1 üzemeltetési terve 1976. decemberében készült el. Két részből áll:

az első rész a szervezeti-működési rendszert, a hardware-t, a software-t, az információellátást és a feldolgozás technológiáját írja le;

a második rész az üzemszerű működtetéshez szükséges utasításokat és segédleteket (összesen 73 dokumentumot) tartalmazza.

Az input, a tároló és a kiadványkészítő (beleértve a Digisetre készülő outputot) alrendszer üzemszerűen működik. Az információkereső nyelv kezelésével és az információkereséssel foglalkozó alrendszert kísérleti üzemmódban próbálják.

Megjegyzendő, hogy az NTMIK AIR-1 csak a kezdeti egy bonyolultabb munkának, az automatizált NSIR létrehozásának.

Az NTMIK AIR-1 *továbbfejlesztését* 1977-1978-ban a következő irányokban tervezik:

1. információbevitel optikai jelölvasó segítségével;

2. az ESz-7096 display felhasználása tematikai kérdések megfogalmazására, interaktív keresésre és a teaurusz karbantartására;

3. az ESz-7062 COM-készülék beszerzése és üzembe helyezése;

4. automatizált indexelési kísérlet;

5. 29 Mbyte-os mágnesszalagok felhasználása.

A 2-5. pontban foglalt feladatok a Robotronnal együttműködésben folynak.

Ma még nem biztos, hogy az 1., 2., 3. pontban szereplő készülékeket az üzemszerű működtetésnél hasz-

nálni fogják, azonban valamennyit ki kívánják próbálni.

Az automatizált indexelési kísérletet egy Robotron fejlesztésű program segítségével akarják lefolytatni, ami 1978. márciusra lesz kész. Ezt a programot a kísérlet után összehasonlítják a már meglévőkkel. Ha jónak bizonyul, meg fogja változtatni az egész információs technológiát.

A géppel olvasható információ cseréje szervezése keretében a következő munkák vannak:

kísérlet a *VNTIC-ből (Vszeszojuznij naucsno-tehnicseszkiy informacionnij centr = Össz-szövetségi Tudományos Műszaki Tájékoztatói Központ) mágnesszalagon jövő információ bevételére*; a kísérlet befejezése után ez rendszeressé válik;

kísérleti jellegű információszolgáltatás mágnesszalagon Bulgária kijelölt nemzeti szervének (*CINTI – Centralen Insztitut za Naucsna i Tehnicseszka Informacija = Központi Tudományos és Műszaki Információs Intézet*) – 1977-ben 20 000 rekord;

mágnesszalagos információcsere szervezése Lengyelország kijelölt nemzeti szerve (*CINTE – Centrum Informacji Naukowej Technicznej i Ekonomicznej = Tudományos Műszaki és Gazdasági Tájékoztatói Központ*) és az NTMIK között.

Az NTMIK az NDK Építésügyi Tájékoztató Központjától megkapta az AIDOS formátumról a kommunikatív formátumra (NME 2–74) konvertáló programot; így mindkét formátumban tud információt szolgáltatni.

Az NTMIK AIR kidolgozása során szerzett tapasztalatokat a következő formában terjesztik:

konzultáció;

az NTMIK AIR dokumentációjának rendelkezésre bocsátása igény szerint;

műszaki segítségnyújtás, szerződések keretében.

A *SZINTESZ tervezettel* kapcsolatos munkák egyelőre gép előtti stádiumban vannak. Ez a rendszer nem tisztán dokumentális lesz, ezért a software-rel szemben specifikus igények merülnek fel. Két meglévő rendszert vizsgáltak meg:

a SZIRENA rendszert, amely a STAIRS segítségével készült; és

az AIDOS faktográfiai részét.

A vizsgálatok eredménye szerint a SZIRENA rendszer nem felel meg teljesen a követelményeknek, adaptációjára pedig a közeljövőben nem lesz mód. Az AIDOS programcsomaggal folytatott kísérletekről jelentés készült, végleges eredmény 1977 végén várható.

c) Kutatások komplex információs bázisok létrehozására

Az előadó elmondta, hogy a *komplex információs bázisok* létrehozására és felhasználására irányuló kutatások 1977-ben kezdődtek az NTMIK-ben a hosszútávú együttműködési célprogramok (energetika, gépgyártás) témakörében. Jelenleg a következő irányokban folynak kutatások:

az adatbázis elemzésének, katalogizálásának és a szükséges részek kiválasztásának módszerei;

a kiválasztott részek közös tárolási formába egyesítésének információs-logikai eszközei;

a komplex információs bázisok létrehozásához és felhasználásához szükséges software kidolgozása.

A komplex információs bázis felépítését és működését biztosító software OS/ESz operációs rendszerhez készül, típus programcsomagok és speciális rendszerek alapján, amelyeket az NTMIK-ben dolgoznak ki. A software fő részei a következők:

konvertáló programok a különböző szerkezetű file-okhoz (NTMIK-fejlesztés);

a file-ok komplex azonosításának rendszere, amely az adatbázisok elemzésére, a részek kiválasztására és egyesítésére szolgál (NTMIK-fejlesztés);

MULTIPLX elnevezésű, 3 modulból álló kereső rendszer (szelektív információterjesztéshez szükséges szekvenációs kereső modul, retrospektív kereséshez szükséges invertált kereső modul, a profilok összeállításához és az operatív kereséshez szükséges interaktív kereső modul) (adaptált ESzR programcsomagok);

szöveget összeállító rendszer sornyomtóra vagy Digise/re (ESzR-hez adaptált rendszer).

d) A DOS/ESz operációs rendszer software-eszközeinek kibővítése

Az előadó felsorolta az utóbbi évben megismert vagy *kidolgozott rendszereket*:

interpretátor a REFAL nyelvről, DOS/ESz alatt;

interaktív programozási rendszer REFAL alapján, a DIFAL, OS/ESz alatt, grafikus hozzáféréssel;

információkereső programcsomagok generálása, mint az ASZOD, MULTIPLX;

KAMA távadatirányítási rendszer;

az ESz-7906 display működtetéséhez szükséges OS/ESz 4.0 előzetesen generált operációs rendszer fellesztése.

Az NTMIK-ből telefonvonalon kapcsolatot létesítettek a SICLAD számítógéphálózattal (Párizs) és egy Brüsszelben lévő rendszerrel. 1977. november 14-én volt az első sikeres kísérlet a Wroclawi Műgyetemmel, amelyben az NTMIK a kérdező fél volt. Terveznek kísérletet továbbá Bratislavával és egy rigai intézettel is.

e) *Segítségnyújtás az NTMIK-tagországok szervezeteinek*

A tapasztalatok átadása az NTMIK alrendszerek számára szerződéses keretében folyt a *programcsomagokról* és az automatizált információkereső rendszerek tervezéséről.

Az NTMIK-ben 1977-ben mintegy 80 számítástechnikai szakember vett részt a közös munkában, konzultáción. 1978-ban az NTMIK, mint az információs rendszer software-jének központi bázisa, funkcióinak kiszélesítését tervezi. 1978-ban az NTMIK rendelkezésére álló R-40 számítógép gépedejének 50%-a, teljesen le lesz kötve. A növekvő igények miatt a gépidőt jelentős költségért bérelni kellene, így egyre élesebbé válik saját számítógép beszerzésének problémája az NTMIK számára.

Ju. M. Gornosztaev, az NTMIK osztályvezetője Komplex információs bázisok létrehozása az egyes hosszútávú együttműködési célprogramokhoz címmel tartott előadást.

A KGST-tagországok tudományos-műszaki együttműködésében új formák jelentek meg, amelyekhez hosszútávú együttműködési célprogramokat dolgoznak ki.

A hosszútávú együttműködési célprogramok információellátásának fő eszköze a komplex információs bázisok létrehozása.

Jelentős követelményeket támasztanak az információs bázisok komplexitásával szemben, amelyek mind a tematika, mind az anyagok, gyártmányok, berendezések, mind a szolgáltatások tekintetében érvényesek.

A komplex információs bázisok létrehozásakor a fő elv a *kész – elsősorban az NSIR-ek által előállított – adatbázisok felhasználása.*

Módszertani szempontból a *típusmegoldások* kidolgozására törekvesnek. Ez a következőket jelenti:

a NÁTMIR-ek számára típusmegoldások kidolgozása az NSIR-ek produktumainak felhasználására;

a normatív-műszaki előírások betartása a mágnesszalagok felépítésében;

típus technológia kidolgozása az információs feladatok megoldására.

Meg kell azonban jegyezni, hogy az információkeresésre új módszert kitalálni nem lehet: vagy deskriptor típusú információkereső nyelvet használnak, vagy szabad keresést folytatnak.

Olyan megoldást kell találni, hogy az előreláthatóan terjedelmes adatállományokban is – 100–500 ezer rekord – lehessen retrospektív keresést végezni.

Meg kell találni a módját, hogy a *különböző NSIR-ekben különböző indexelési módszer alapján felépített szalagokról keresni lehessen*. Pl. a Publikált Dokumentu-

mok NSIR-ben a VINITI kevéssé ellenőrzött kulcsszó-jegyzéket használ, a Tudományos Kutatások NSIR-ben az NTMIK tezaurusszal dolgozik, míg a Szabadalmi NSIR-ben egyáltalán nem használnak semmiféle deskriptor típusú információkereső nyelvet.

Kísérletek folynak a távolsági adatbázisokban történő keresésre is. Ezzel kapcsolatban az előadó az előző előadásban elhangzottakat említette még egyszer, hozzátéve, hogy a tervek szerint 1978-ban az NTMIK adatbázisa is aktív válik (nem csak kérdezni fognak).

A lehetséges munkamódszereket követve 1977-ben az NTMIK-ben kiválasztották a komplex információs bázis típus-programrendszerét, amely OS/ESz alatt működik és segítségével valamennyi üzemmód: a retrospektív keresés, kiadványkészítés és interaktív keresés ESz-7906 display segítségével egyaránt biztosítható. A programrendszer kipróbálására az energetika témakörét választották, mivel ezen a téren sem NÁTMIR, sem problémaorientált rendszer nincs. A kísérleti üzemmódhoz az INIS szalagok két éves adatállományát használták, megvizsgálva előzetesen a VINITI *Szignál'naja Informacija és Referativnij Zsurnal* szalagjait, az INIS, INSPEC és a CNIPI- INPADOC rendszer mágnesszalagjait.

1978-ban kísérletet fognak folytatni az energetikával foglalkozó KGST-szervek információellátására.

A munka során figyelembe vették a Csehszlovákiában, Lengyelországban és Bulgáriában a különböző struktúrájú adatbázisok feldolgozása terén szerzett tapasztalatokat, azonban a vizsgált intézetekben a munka célja eltér az adott feladattól.

További megoldandó feladatok a komplex információs bázisok létrehozása során:

típus módszertant kell kidolgozni az ESzR gépek felhasználásához a komplex információs bázisok létrehozására és működtetésére;

minden egyes esetben külön kell meghatározni, hogy az adott problémához a komplex információs bázist milyen adatbázisokkal kell feltölteni;

minden egyes esetben el kell döntenie, hogy a komplex információs bázis melyik szervezetnél legyen (megfelelő hardware, software, személyzet álljon rendelkezésre).

A kitűzött feladatok megoldása és a megfelelő dokumentáció elkészülte után készek módszertani segítséget nyújtani a nemzeti információs szervezeteknek.

A. Sz. Szorokin, az NTMIK osztályvezetője a tudományos-műszaki együttműködés és a hosszútávú célprogramok ellátásáról tartott előadást.

1977-ben az NTMIK-ben megkezdték a tudományos-műszaki együttműködés ellátását szolgáló automatizált információs rendszer (SZINTESZ) kidolgozását. A megoldandó feladatokat tekintve a SZINTESZ a KGST tagországok sokoldalú tudományos-műszaki együttműködésének irányításához szükséges információs rendszer.

A SZINTESZ rendszer feladata az információ gyűjtése, feldolgozása és tárolása a következő irányítási feladatok megoldásához:

a nemzetközi tudományos-műszaki együttműködés fő távlati irányainak meghatározása;

a KGST-tagországok népgazdasági terveinek koordinálása a tudomány és a technika területén;

egyed tudományos-műszaki problémák kidolgozásának közös tervezése;

a szükségtelen kettősségek és párhuzamosságok kiküszöbölése a tudományos és műszaki kutatásokban, sokoldalú és kétoldalú együttműködés keretében;

a sokoldalú tudományos-műszaki együttműködés (munkaterv teljesítés) elemzése, a hatékonyság értékelése.

A SZINTESZ rendszer tervezési munkáiból elkészült a *rendszerelemzés módszertana*. A hasonló rendeltetésű nemzeti rendszerek tervezése és működtetése során szerzett tapasztalatok felhasználására, az információk technológia néhány kérdésének kidolgozására kísérletet folytattak a SZIRENA rendszerrel.

Jelenleg a rendszer koncepcióját dolgozzák ki. Ehhez tanulmányozták a hosszútávú együttműködési célprogramok munkaanyagait, és a kidolgozásokban résztvevő KGST-szervek és szervezetek körét, a KGST Titkárság ágazati osztályait, koordinációs központjait. A vizsgálat célja az információk igények feltárása és egyébként, a rendszer kidolgozásához szükséges tényező meghatározása volt.

V. A. Szkripkin, az NTMIK osztályvezetője az információs rendszerek módszertani munkáiról tartott előadást.

Az előadást két fő részre osztotta:

a) az NTMIR szervezeti-funkcionális felépítésének tökéletesítése;

b) az NTMIR-alrendszerek közötti kompatibilitás biztosítása.

a) Az NTMIR *szervezeti-funkcionális felépítésének tökéletesítésére* azért van szükség, mert az NTMIR számos egymástól függő, egymással kapcsolatban lévő és együttműködő alrendszerből áll, amelyek működését az egymással együttműködő információs szervek biztosítják.

Az NTMIR kialakítása két szakaszban történik.

Az 1. szakaszban – amelyet már befejezettek tekinthetünk – meghatározták a rendszer funkcionális elemeit és a közöttük lévő kapcsolatokat. Az NTMIR Tervezete tartalmazza az alrendszerek inputjainak és outputjainak fő jellemzőit.

A szakaszos fejlesztéshez elkészült az *NTMIR fejlesztési prognózisa 1990-ig, és az NTMIK hosszútávú fejlesztési programja az 1976–1985 évekre c.* dokumentum. Kiindulási anyagként ezeket használják az öt éves és éves tervek összeállításakor.

A 2. szakaszban – amely jelenleg is tart – a rendszertechnikai felépítés a fő feladat. Ebben a szakaszban az NTMIR alrendszerei az információs szolgáltatások mellett pontosítják az NTMIR irányításának kérdését, a technológiai folyamatot, a hardware és software kiválasztását, az alrendszerek produktumainak formáját és tartalmát stb.

Az NTMIR *szervezeti és funkcionális struktúrájának* meghatározása két nagy feladat megoldása keretében folyik:

az együttműködés és munkamegosztási módszerek tökéletesítése az információfeldolgozás és -csere területén az NTMIR alrendszerei között;

kutatások az egységes kiadvány- és szolgáltatás-komplexum kidolgozására.

Jelenleg az osztály munkája ezen a téren:

az NTMIR feladatainak megfelelő kiadvány- és szolgáltatás-rendszer összeállítása;

jogi és pénzügyi javaslatok kidolgozása.

A kiadványok és szolgáltatások kibővítését elősegítene, ha NTMIR-kiadványnak ill. szolgáltatásnak tekintene a nemzeti információs rendszerek produktumait, és az egy vagy több kijelölt nemzeti szerv által a Rendszer-tanács határozatának megfelelően előállított kiadványokat ill. szolgáltatásokat.

b) *Az információs rendszerek (szervek) kompatibilitása* a rendszerek együttműködésének olyan állapotát jelenti, amikor egy adott kritérium szerint az együttes munka optimálisan biztosítható.

A kompatibilitás elérésének eszköze a szabványosítás. Az NTMIR-ben kidolgozott normatív-műszaki dokumentumok típusai:

KGST-szabvány;

NTMIK normatív-műszaki előírás (NTMIK NME);

NTMIK módszertani anyagok.

Részletesebben szólt az előadó az NTMIR-ben a kompatibilitást biztosító munkák tartalmi vonatkozásairól. *A kompatibilitást meghatározó paraméter-csoportok:*

információkereső nyelvek,

az információfeldolgozás műszaki eszközei és az adathordozók.

Az információs kompatibilitásra ható paraméterek:

az NTMIR-ben feldolgozott dokumentumok tipológiája,

az egyes dokumentumfajták tartalmi leírásához szükséges adatelemek;

az egyes adatelemek rögzítési struktúrája;

az információcsere során felhasznált karakterkészlet és kódok.

A dokumentumok tipológiájának a felső szinten egységesnek kell lennie a rendszerek közötti cseréhez. Felső szinten jelenleg az elsődleges dokumentumok 8

típusát különböztetik meg. A dokumentum részeinek leírásához bevezették a *bibliográfiai szint leírása* fogalmat. A bibliográfiai leírás szabályozására 3 normatív-műszaki előírást fogadtak el. A mágnesszalagon rögzített információs rekord szerkezetét 2 normatív-műszaki előírás szabályozza.

Az információkereső nyelvek kompatibilitásához meghatározták az NTMIR-ben kidolgozandó információkereső nyelvek sajátosságait:

elő kell segíteniük a nyelvi akadályok leküzdését;
egymáshoz kapcsolhatók legyenek, ugyanakkor önállóan is felhasználhatók.

Az NTMIR nyelvi eszközeinek összességét *információs nyelv* komplexumnak nevezik, és biztosítania kell: az információs állományok létrehozását az NTMIR alrendszerében más alrendszereknek és külső információs rendszereknek való átadás céljára;

az információs állományok rendszerezését;
információkeresést rubrikák szerint;
az NTMIR alrendszerek és szolgáltatások tematikájának meghatározását;
a dokumentumok és kérdések indexelését a felhasználónak szükséges információ keresése céljából.

Az első 4 feladat a rubrikátorral, az ötödik a deskriptor típusú nyelvekkel oldható meg a legcélszerűbben.

Az NTMIR információkereső nyelv komplexumát 2 szinten dolgozzák ki:

a *felső szint* az alrendszerek együttműködését és a kompatibilis információkereső nyelvek kidolgozását biztosítja (NTMIR rubrikátora, NTMIR makrotezaurusza);
a *alsó szintet alkotják* az egyes alrendszerek információkereső nyelvei. Mivel egyéni felhasználók elsősorban a NÁTMIR-ekben vannak, itt inkább deskriptor típusú nyelveket dolgoznak ki. A nyelvi akadályok leküzdésére célszerű a többnyelvű tezauszok kidolgozása.

A nyelvi kompatibilitás eléréséhez 11 normatív-műszaki dokumentumot dolgoztak ki.

A *műszaki eszközök és információhordozók* kompatibilitása terén a műszaki kompatibilitás biztosításában a fő tendenciák a következők:

korszerű kompatibilis berendezések felhasználása;
a meglévő berendezésekhez illesztő készülék alkalmazása;
egységesített információhordozók felhasználása.

Jelenleg az információcserében a legelterjedtebb hordozók:

a mágnesszalag, a másodlagos információhoz;
a mikrofilm, az elsődleges információhoz.

A mágnesszalagok fizikai jellemzőit nemzeti és nemzetközi szabványok egységesítik. A mikrofilmekről hat KGST szabvány jelent meg.

Összesítve a szabványosítási munkát: az NTMIR keretében 16 normatív-műszaki dokumentum jelent meg, a távlati tervekben további 11 szerepel.

* * *

Az értekezletről kiadott emlékeztető a következőképpen értékeli a tanácskozást:

A 2. koordinációs értekezlet (1976. május) óta eltelt időszak alatt jelentős munka folyt az NTMIR alrendszeireinek létrehozása és a működő alrendszerek fejlesztése terén. Az alrendszerek többségében az információs folyamatok automatizálásának tervein dolgoznak, néhány alrendszerben a géppel olvasható hordozón lévő információ cseréjével kísérleteznek. Az automatizálás mellett a hagyományosan működő szolgáltatások fejlesztése is fontos feladat. A konkrét fejlesztési problémák megoldására célszerű munkacsoportok létrehozása a különböző NÁTMIR-ek, NSIR-ek és az NTMIK szakembereiből.

A 3. koordinációs értekezleten az NTMIR alrendszeireinek működésével foglalkozó *tapasztalatcsere hasznos volt*. Hasonló rendezvényre a jövőben is szükség lesz.

* * *

NOVÁK ZS.—VISZOCSEKNÉ PÉTERI ÉVA: Az NTMIK 3. koordinációs értekezlete

A KGST tagállamok Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerének (NTMIR) speciális és ágazati alrendszerei közötti együttműködés kialakítása és elmélyítése céljából a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ (NTMIK) 1975-től kezdődően évente koordinációs értekezletet tart. A 3. koordinációs értekezletre 1977. november 15–16-án került sor Moszkvában. A beszámoló az NTMIK fő tevékenységi irányairól, az információs technológiáról és alkalmazott programokról, a komplex információs bázisok létrehozásáról, a hosszútávú együttműködési célprogramok információellátási kérdéseiről, valamint az információs rendszerek területén folyó módszertani munkáról szóló előadásokat ismerteti.

* * *

Mrs. NOVÁK, S. —
Mrs. VISZOCSEK-PÉTERI, E.:
*Third Coordinating Conference of
the International Center for Scientific and
Technical Information (Moscow)*

In order to establish and improve cooperation between the document-oriented and discipline-oriented (branch) subsystems of the International Scientific and

Technical Information System (NTMIR) of the CMEA member countries, the International Center for Scientific and Technical Information (NTMIK) has been organizing annual coordinating conferences since 1975. The Third Coordinating Conference took place in Moscow, on 15-16 November, 1977. This report deals with the following subjects discussed at the Conference: the main directions of the activities of the Center, information technology and computer programs, the creation of complex information bases, information supply of long term cooperative R & D projects and methodology of information.

* * *

*Frau NOVÁK, S. –
Frau VISZOCSEK-PÉTERI, É.:
Die 3. Koordinationsberatung
des Internationalen Wissenschaftlichen und
Technischen Informationszentrums (Moskau)*

Zwecks Ausbau und Vertiefung der Zusammenarbeit zwischen den dokumentorientierten und disziplinentorientierten (zweigorientierten) Teilsystemen des Internationalen Wissenschaftlichen und Technischen Informationssystem (IWTS) der RGW Länder veranstaltet das Internationale Wissenschaftliche und Technische Informationszentrum (IWTZ) seit 1975 jährlich eine Koordinationsberatung. Die 3. Koordinationsberatung fand am 15-16, November 1977 in Moskau statt. Der Bericht informiert über die in den folgenden Themen gehaltenen Vorträge:

die Hauptrichtungen der Aktivitäten des IWTZ, die Informationstechnologie und die angewandten Programme, die Einrichtung von komplexen Informationsbasen, die Informationsversorgung der langfristigen kooperativen Zielprogramme für Forschung und Technik, die Methodologie der Information.

* * *

НОВАК, Ж. - ВЫСОЧЕК, Е.: 3. координационное совещание Международного центра научной и технической информации

Начиная с 1975 года Международный Центр Научной и Технической Информации (МЦНТИ) ежегодно проводит координационное совещание в целях создания и углубления взаимодействия специализированных и отраслевых подсистем Международной Системы Научной и Технической Информации (МСНТИ). 3. координационное совещание проходило 15-16 ноября 1977 г. в Москве. Из прочитанных сообщений в статье выделяются доклады, занимающиеся с вопросами основных направлений деятельности МЦНТИ, информационной технологии и прикладных программ, создания комплексных информационных баз, информационного обеспечения долгосрочных целевых программ сотрудничества, а также методологии информации.

